

PROPER ÉN MILIEUVRIENDELIJK GAAT DIT WEL HAND IN HAND?

Aankoop van ecologisch verantwoorde
schoonmaakmiddelen

Wat? Waarom?

Schoonmaakproducten en het milieu lijken op het eerste zicht twee tegenpolen.

100% milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen bestaan natuurlijk niet.

De niet-afbreekbare afvalstoffen komen hoe dan ook in de natuur terecht.

Maar mits een goede keuze kom je toch al dicht in de buurt.

Niet alle schoonmaakproducten zijn even schadelijk. De mate waarin ze het milieu belasten, hangt af van hun samenstelling. Meer informatie over milieuvriendelijke schoonmaakproducten lees je op www.milieukoopwijzer.be.

Een goed doordacht aankoopbeleid is al het halve werk (zie ook steekkaart O3 Milieuvriendelijke aankopen). Zo ben je als overheid een echte trendsetter en geef je het goede voorbeeld.

Hoe aanpakken?

Op zoek naar meer milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen? Loop eerst eens langs bij het Agentschap voor Facilitair Management (AFM). AFM coördineert de schoonmaak van alle administratieve gebouwen van de Vlaamse overheid. De administratie heeft een raamcontract afgesloten bij een leverancier van ecologisch verantwoorde schoonmaakmiddelen. Zij kunnen je vast tips geven.

Ga je zelf aan de slag, weet dan dat je in een leerproces zit en verwacht niet meteen een perfect resultaat. Bouw de nodige kennis en ervaring op via scholing en vorming.

Geschikte, milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen koop je niet zomaar even.

Volg de juiste stappen en je komt er wel:

- Zorg dat de werkomgeving de actie steunt. Misschien past ze in een groter geheel, zoals het opstellen van een groene aankooplijst. (zie steekkaart O3 Milieuvriendelijke aankopen). Stel nieuwe initiatieven eerst voor aan de leidinggevende en vraag formele toestemming om daarmee aan de slag te gaan. Coördineer de actie vanuit de Milieuzorgwerkgroep (zie steekkaarten O1 Milieuzorgwerkgroep in een kantoorgebouw en steekkaart O3 Milieuzorgwerkgroep hoofdbestuur en buitendiensten) of een andere werkgroep waar milieuzorg aan bod komt. Zo sta je er niet alleen voor.
- Steek eens je licht op bij andere diensten. Leg aan de aankoopdienst uit wat de bedoeling is en pols of je hun enthousiasme voor milieuvriendelijke aankopen kan aanwakkeren. Leg je oor ook te luisteren bij de schoonmaakdienst. Zij spreken met een uitstekende kennis van zaken.
- Stel vervolgens een lijstje op met de schoonmaakmiddelen die men normaal gezien aankoopt. Ga na wat de milieuvriendelijke alternatieven zijn voor die producten. Misschien bestaat er ook een meer milieuvriendelijke poetsmethode? Met micro-vezeldoekjes, bijvoorbeeld, poets je zonder schoonmaakmiddel. Daarover vind je meer informatie in de rubriek 'Meer informatie'. Houd het gamma van poetsproducten wel beperkt en houd rekening met de gebruiksvriendelijkheid. Het schoonmaakpersoneel moet de producten snel terug kunnen vinden. Werk daarom bijvoorbeeld met kleurcodes: groen voor vloerreiniger (alkalisch), rood voor sanitairreiniger (zuur), blauw voor interieurreiniger (alkalisch). Zo weten ze meteen welke producten het meest efficiënt zijn.
- Begin met een proefproject (beperkte aankoop van producten) en evalueer de resultaten en bevindingen grondig. Klanten, schoonmaakpersoneel en budget vormen daarbij de voornaamste parameters. Scoort het nieuwe product op elke parameter goed, dan kan je een grotere bestelling plaatsen en het op andere locaties gebruiken.
- Stel een bestek op. Bespreek eerst goed hoe je dat het best aanpakt met de verantwoordelijke voor overheidsopdrachten binnen je organisatie. In een algemene offerteaanvraag of een onderhandelingsprocedure is het mogelijk om ook milieuaspecten in de gunningscriteria op te nemen. Bij een aanbesteding kan dat niet. De prijs is daar immers het doorslaggevende criterium.
- Maak per aan te kopen product een ecofiche op. Een ecofiche bestaat uit een vragenlijst die je bij de offerteaanvraag voegt. De fiche laat een objectieve vergelijking tussen de verschillende producten toe. De inschrijver beantwoordt de vragen met 'ja' of 'neen' (bv. fosfaatvrij) en kan waar nodig relevante informatie toevoegen (bv. percentage actieve stoffen).

Scoort een product beter dan het gevraagde minimum of maximum, dan quoteer je het positief. Op www.producttest.be vind je een berekeningsmodel milieucriteria voor schoonmaakmiddelen. De vragenlijsten die daaraan ten grondslag liggen kan je gebruiken als inspiratie voor de ecofiches. Achteraf kan je de aangeboden producten met dat berekeningsmodel evalueren.

- Als grote organisatie kan je natuurlijk meer eisen stellen. Voorzie in het bestek (haalbare) uitsluitingseisen. Daarvoor introduceer je milieuvriendelijke criteria in de technische voorschriften. Als de leverancier of producent hier niet aan beantwoordt, komt hij niet meer in aanmerking om het contract in de wacht te slepen (zie ook steekkaart O3).
- Eis dat de producent/leverancier uitleg komt geven over het gebruik van het product.
- Vraag stalen in het bestek of de offerte en controleer de dosering.
 - ✗ Stemt de aangewezen dosering op de verpakking (bv. 10 ml = 1 dop) overeen met de hoeveelheid die effectief in de dop kan (bv. 18 ml)? Is dat niet het geval, dan heeft dat op termijn een grote weerslag op budget. Je verbruikt immers onbewust dubbel zo veel product.
 - ✗ Let ook op het doseersysteem. Flessen met een terugloop (alles wat meer dan de dosering is, loopt terug in de fles) helpen de juiste hoeveelheid product te gebruiken. Kies voor een goed doseersysteem. Werk je met zo een vast doseersysteem, dan is het niet altijd eenvoudig om halve hoeveelheden te gebruiken (bv. voor een halve emmer).
 - ✗ De maten van de emmers zijn eveneens bepalend (bv. 1 dop per emmer van 10 liter of van 8 liter). Anders wordt het moeilijk om met de juiste concentraties te werken.
- Na een grondige evaluatie van de offertes kan je tot gunning overgaan.
- Houd de criteria en evaluatie van de producten bij. Vul eventueel de groene lijst aan (zie ook steekkaart O3 Milieuvriendelijke aankopen). Dat is handig bij een volgende offerte of kan andere organisaties helpen bij het opstellen van hun eigen offerte.

Randvoorwaarden

- ✓ De overstap naar meer milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen maak je niet van achter je bureau. Ga eerst eens te rade bij het poetspersoneel zelf. Zij spreken met kennis van zaken. Tijdens een dagje op de werkvloer leer je heel wat over het schoonmaakproces. Je krijgt bovendien een veel beter beeld van de problemen waarmee de poetsploeg te kampen heeft. Zo kan je inspelen op hun noden bij de aankoop van meer milieuvriendelijke producten.
- ✓ Bij aankoop van ecologisch verantwoorde schoonmaakproducten is soms een groter budget nodig. Op langere termijn en mits toepassing van de juiste dosering voor het juiste vuil rendeert de investering wel.
- ✓ Het poetspersoneel moet overtuigd zijn van de voordelen van meer milieuvriendelijke poetsmiddelen. Zo dragen zij mee de boodschap uit. Betrek hen zo veel mogelijk bij het aankoopbeleid. Ook voor hen is het een leerproces.
- ✓ Blijken producten echt niet te voldoen, aarzel dan niet om snel een goed ecologisch verantwoord alternatief te zoeken. Anders haakt het poetspersoneel zeker af.

Voor- en nadelen

voor de organisatie

- + Ecologisch verantwoorde schoonmaakmiddelen dragen bij tot een milieuvriendelijker imago van de organisatie en tot het leefmilieu. De organisatie van zijn kant vervult een voorbeeldfunctie voor de werknemers en de bezoekers.
- + Als grote organisatie kan je bepaalde eisen stellen aan de leveranciers van meer milieuvriendelijke producten. Dat helpt het budget onder controle te houden.
- Kennisopbouw vergt tijd. Investeren in dat leerproces kost dus geld.
- Milieuvriendelijke schoonmaakmiddelen zijn soms duurder in aankoop. Maar met de juiste toepassing en een goede dosering rendeert dat op termijn wel.

voor de werknemers/medewerkers

- + Ecologisch verantwoorde producten zijn veiliger voor het schoonmaakpersoneel. Slechts in heel uitzonderlijke gevallen moeten ze naar de 'straffe' producten grijpen (bv. met pH 1-2 of 13-14).

Communicatie

- Aankopen is één zaak, het gebruik ervan een andere. Investeer daarom voldoende tijd in de opleiding van het schoonmaakpersoneel bij de introductie van nieuwe producten. Leer hen het juiste product in een goede dosering te gebruiken en leg ook uit waarom dat belangrijk is. Breng de boodschap zo dicht mogelijk bij hun eigen leefwereld:
 - ✗ Een correcte dosering zorgt voor een beter resultaat. Je moet minder schrobben en het product laat geen strepen achter, wat bij een overdosis wel het geval is. Zo haal je op korte tijd een beter resultaat in je werk.
 - ✗ Met de juiste keuze van het product en een correcte dosering verlaag je de druk op het milieu. Dat is niet alleen beter voor onze gezondheid maar ook voor die van onze kinderen.
 - ✗ Microvezeldoekjes nemen veel vuil op zonder toevoeging van schoonmaakproducten. Het is belangrijk om de volledige oppervlakte van het doekje te gebruiken. Leer het schoonmaakpersoneel hoe ze het doekje best vouwen zodat het zo lang mogelijk zijn schoonmaakkracht blijft behouden.
- Controleer zeker in de beginfase of de aangeleerde technieken goed worden toegepast en geef indien nodig meer gerichte uitleg.
- Sta open voor suggesties en houd de drempel tussen de aankoper van de producten en het schoonmaakpersoneel zo laag mogelijk. Zo kan je problemen sneller signaleren en vermijd je frustratie.
- Besteed in het personeelsblad af en toe eens een rubriekje aan milieuzorg. Persoonlijke getuigenissen van het schoonmaakpersoneel (bv. over doseringen, technieken, enz.) maken het verhaal geloofwaardiger.

Tips, leerpunten en knelpunten

- ✓ Kies niet te veel producten. Je hebt niet voor elke toepassing een ander product nodig!
- ✓ Overweeg je de aankoop van ecologisch verantwoorde schoonmaakmiddelen, dan leg je volgende elementen in de weegschaal:
 - ✗ Denk na of er geen andere milieuvriendelijke alternatieven bestaan voor het gebruik van schoonmaakmiddelen. Op www.milieukoopwijzer.be vind je een goed overzicht van meer milieuverantwoorde alternatieven. Als je dan toch schoonmaakmiddelen nodig hebt kan je terecht op www.producttest.be om producten met elkaar te vergelijken.
 - ✗ Vergelijk niet alleen de prijs maar ook de kwaliteit. Producten met een hoge concentratiegraad zijn duurder, maar je moet er veel minder van gebruiken.
 - ✗ Pas op voor misleidende naamgeving van producten. Niet alle 'bio' of 'eco' is beter voor het milieu.
 - ✗ Voor bepaalde detergenten gelden specifieke richtlijnen. Controleer of de aangeboden producten daaraan voldoen. De vermelding 'voldoet aan de Europese norm' is op zich niet voldoende. Je weet immers niet of ze niet op de grens zitten of het juist veel beter doen. Het opstellen van een ecofiche (zie hieronder bij 'Meer informatie') is daarbij wel een handig hulpmiddel.

- ✗ Soms werkt de wet op overheidsopdrachten remmend bij de aankoop van producten. De wet laat weinig marge om betere voorwaarden te bedingen. Eens gekozen voor een bepaalde productlijn kan je (bv. bij een tegenvallend resultaat) niet gemakkelijk op een andere overstappen.
- ✗ Let bij de aankoop van de schoonmaakmiddelen niet alleen op het reinigings-effect, maar ook op andere, meer subjectieve factoren zoals het parfum. Goed geparfumeerde producten reinigen niet beter dan andere, maar stemmen de klant en de schoonmaakdienst wel positiever. Je wint ze op deze manier ook gemakkelijker voor het milieu. Ook door nadruk te leggen op het gezondheidsvoordeel voor het poetsteam kan je hen gemakkelijker over de streep trekken.
- ✓ Opleiding is minstens even belangrijk als de keuze van een product. Leg het schoonmaakpersoneel uit hoe ze met de nieuwe producten om kunnen gaan. Laat het hen ook zelf uittesten.
- ✗ Bij het gebruik van een microvezeldoekje hoef je geen chemisch schoonmaakmiddel te gebruiken. Dat kan even wennen zijn.
- ✗ Geef uitleg bij de dosering (bv. lagere dosering van hooggeconcentreerde producten). Zo bespaar je heel wat geld.
- ✓ Houd niet halsstarrig vast aan het milieuvoordeel. Voor heel specifieke, zware verontreiniging zijn andere middelen misschien doeltreffender.
- ✓ Kies voor een contract over vijf jaar. Zo beding je betere voorwaarden, want de leverancier heeft zekerheid voor een lange termijn.
- ✓ Voor hygiënische reiniging en ontsmetting in keukens mag je enkel gebruik maken van producten die zijn goedgekeurd door het Federaal Agentschap voor de Voedselveiligheid (FAVV). Ook in de lijst van toegelaten middelen van het FAVV zijn echter meer en minder milieuvriendelijke keuzes mogelijk. Geef de voorkeur aan producten op basis van perazijnzuur of waterstofperoxide.
- ✓ Op de website van de samenwerkingsovereenkomst tussen de lokale en Vlaamse overheid (<http://samenwerkingsovereenkomst.lne.be>) vind je in de handleidingen (ingedeeld per thema) een heleboel informatie per milieuzorgthema. Ga zeker eens een kijkje nemen in de handleiding voor het thema milieuvriendelijk productgebruik. Je vindt er heel wat bruikbare informatie.

Meer informatie?

- ✓ www.favv-afsca.fgov.be
- ✓ www.milieukoopwijzer.be
- ✓ <http://samenwerkingsovereenkomst.lne.be>
- ✓ www.vlaanderen.be/milieuzorg
- ✓ www.producttest.be

